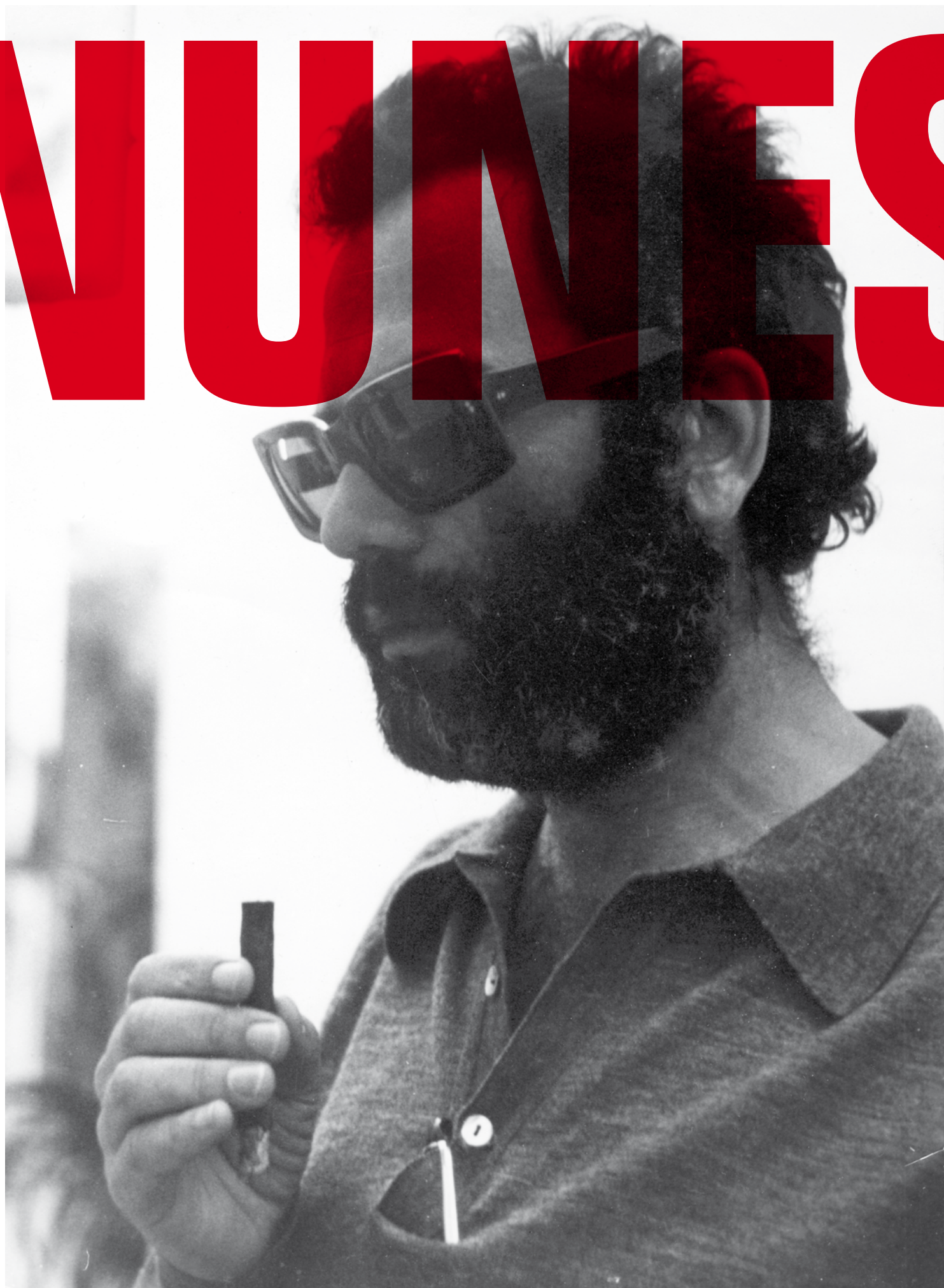

NUNES

NUNES. Més enllà del temps
14.07 — 02.10.2016

**Més enllà
del temps**

NUNES

Més enllà del temps

Joan Maria Minguet Batllori

RESCATAR Nunes, un cineasta intrèpid, que venia de les entranyes de la indústria, però que va acabar per subvertir la indústria, és a dir, el cinema entès com a entreteniment alienador.

Nunes i Ricardo Albiñana, als anys 1950

“A la gente le gustan los mundos falsos que los aturde, que los aliena, que los idiotiza.”

ACTUALITZAR un creador actual com pocs; un creador necessari. No fem arqueologia! Que morís l'any 2010 és un accident temporal. La seva obra i el seu pensament són vigents o més vigents que mai. L'obra de Nunes és viva i ens colpeix com el dia que la va concebre.

“Hace tanto tiempo que es como si fuera ahora, la primera vez.”

Serena Vergano i Enrique Irazoqui, dirigits per Nunes

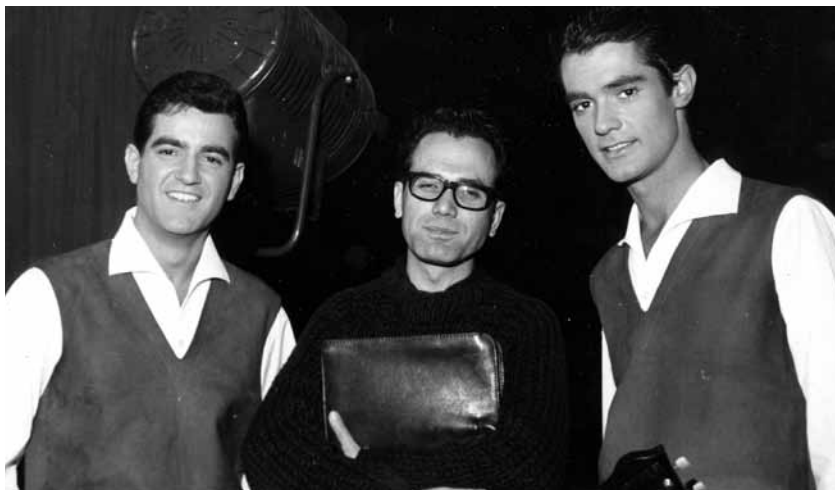
ALLIBERAR el cinema de Nunes dels tòpics historiogràfics. Va formar part de l'Escola de Barcelona, sí, però Nunes no és història, és viu en les seves pel·lícules i en el seu pensament.

“Les coses que faig ara continuen essent Escola de Barcelona, perquè són pel·lícules d'investigació i d'experimentació.”

Nunes amb Antonio Santillán i Ricardo Albiñana

Nunes amb el Duo Dinámico. Proves d'inici de TVE a Barcelona

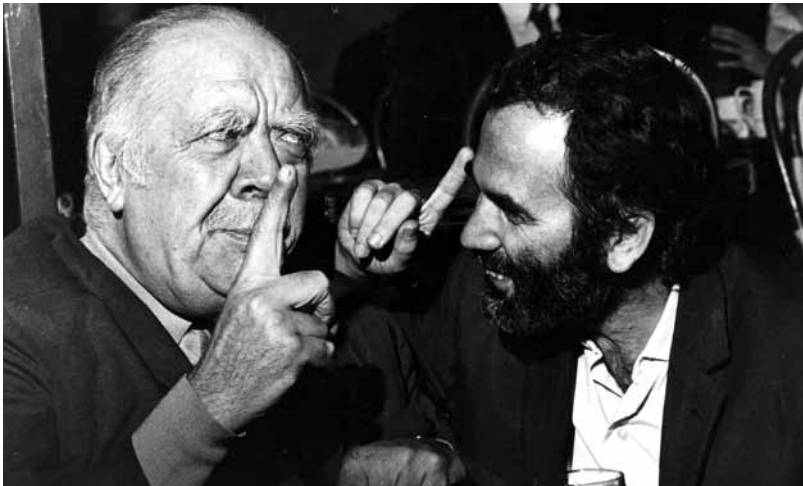

REIVINDICAR aquell cinema que no busca les masses, l'audiència multitudinària i anònima, sinó que desplega un ideal diferent: trobar un espectador rere un altre, més enllà del temps, individu a individu. Que cada espectador pugui trobar la seva pròpia pel·lícula, per ell mateix, sense les estratègies del consum, del poder.

“Mi obra consiste en cre

RECORDAR que Nunes és un animal polític, un pensador que no vol viure al marge de la societat, que s'hi enfronta amb el seu cinema rompedor, amb la seva vida austera, amb el cataclisme de la seva veu captivadora. La neutralitat no és cap probabilitat per ell, pels qui ens hi acostem.

“Me siento culpable de indiferencia y no quiero llegar a avergonzarme de olvidar mi responsabilidad.”

Nunes a París el 1970 en unes converses per portar al cinema “El retorno de los brujos”

Durant el rodatge de “Gritos... A ritmo fuerte”

ear un nuevo universo.”

Nunes durant el rodatge d' “Iconoclast”

“Hay que ponerla a toda máquina, hasta que todo estalle.”

L'ANARQUISME com a font i com a fonament. La seva vida i la seva obra lligades per aquell humanisme àcrata, per la idea anarquista segons la qual la lluita contra la societat establerta, contra l'Estat, neix de forma biològica, individu a individu i, d'aquí a la col·lectivitat.

Nunes amb Diego Camacho (Abel Paz) i Carles Fontserè. Abril de 1995

RECLAMAR la Barcelona lluitadora, la seva Barcelona, la de les barraques de Montjuïc, a la què arriba amb la seva família des de Portugal, la humilitat de la seva casa al carrer Santa Rosalía, la seva reivindicació de la ciutat llibertària, de la nit, del vi negre, de les persones amb qui es troba pels carrers. Cridar ben fort la classe social a la què pertany i cercar els companys que t'hi acompanyen.

“Yo no soy ni querré ser nunca anarquista. Yo soy la sensibilidad anarquista; soy, he sido y seré miles de años más la sensibilidad anarquista, lo humano floreciendo.”

“Tú eres la hipocresía y esta noche leerás hasta el amanecer el último libro prohibido que leen todos los esnobs que juegan a ser intelectuales progresistas.”

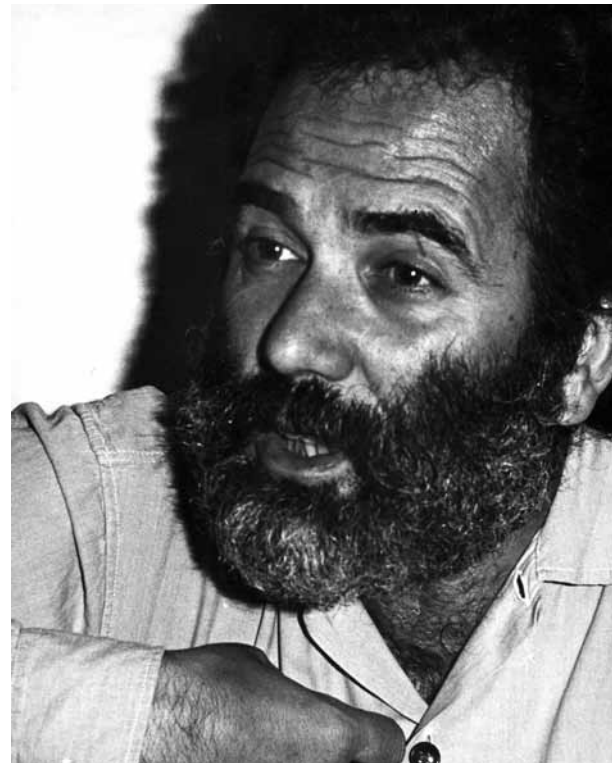
**“Me gustan
más las formas
abstractas,
las formas
no definidas,
las formas no
argumentales.”**

PORTAR NUNES A LA SALA D'ART. Nunes a la sala d'exposicions. Perquè en el seu cinema l'argument pot arribar a ser anecdòtic. La seva narració no està fonamentada en uns personatges; els personatges es posen al servei d'una idea. Perquè el seu cinema ens acostava a la concepció de les arts de l'espai: ell fa pel·lícules sobre la llibertat, l'amistat, la soledat, el suïcidi, la incomunicació, la revolta... La narració és una estratègia, no una finalitat. Les seves pel·lícules traspuen una obstinació, una creença en un model que desenvolupa en consonància amb una llarga tradició de la cultura occidental que no contempla la distracció, l'entreteniment, el passatemp: el seu cinema esdevé –com el teatre– temple de la paraula i –com la pintura– regne de la visió.

Nunes i Jaume Deu Casas en el rodatge d'“Iconoclasta”

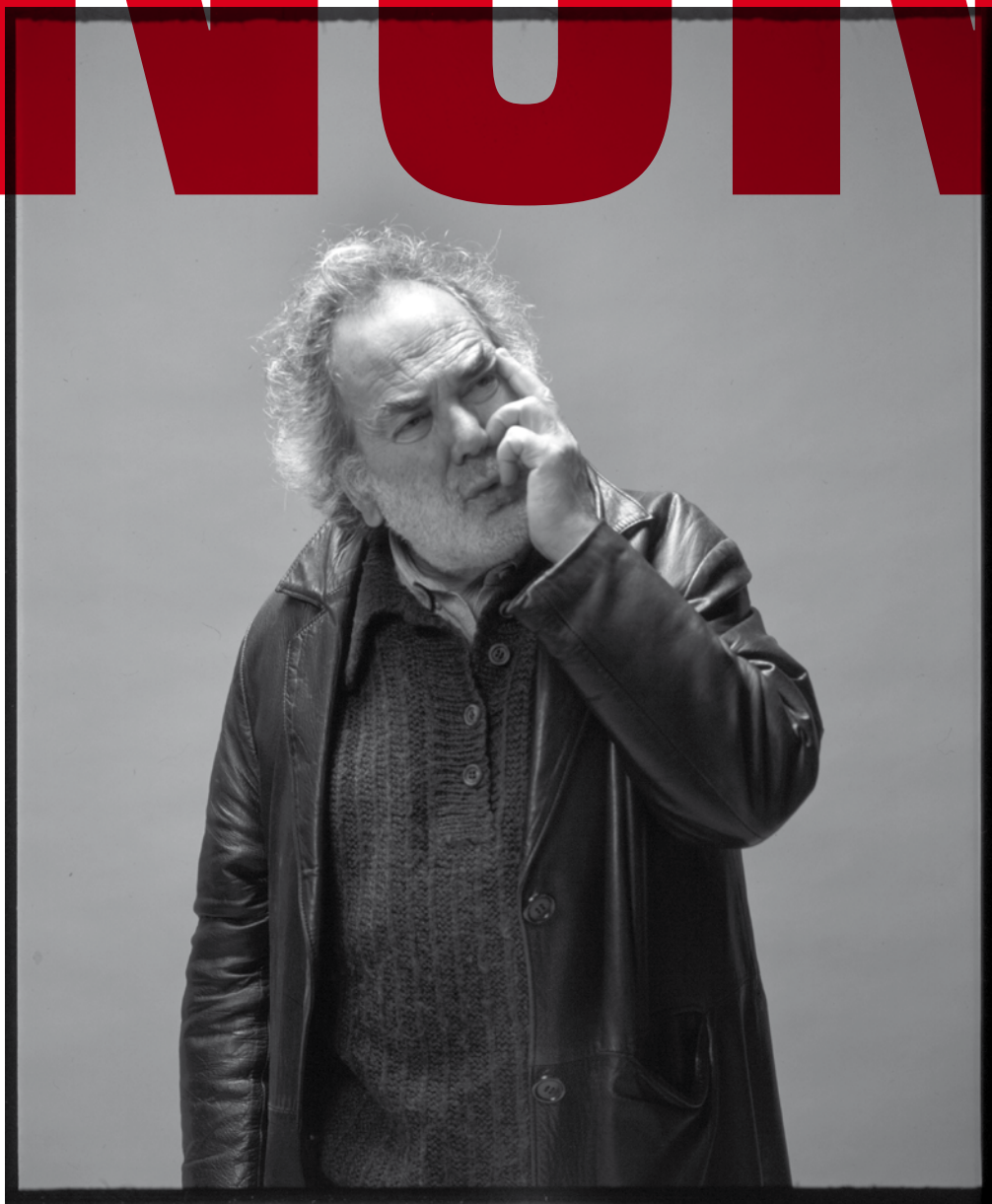

ARRISCAR-SE a fragmentar el seu discurs, sortir del règim de la projecció estricta i traslladar-lo al règim de l'exposició. Fragmentar, no per reduir, sinó per concentrar en un espai i un temps les riqueses exuberants de la seva obra i del seu pensament. Nunes deia que és millor fracassar que refocillar-te en l'èxit. El mestre és, ara mateix, aquí. I ens observa.

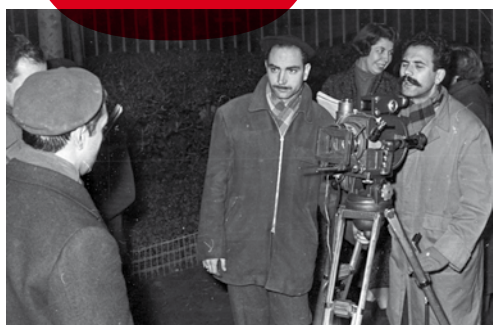
**“Vine a prendre
possecció de casa teva.”**

NUNN

S

“...este país solamente tiene una posibilidad de recuperarse: la indignación. La gente que todavía sea capaz de indignarse contra lo que està sucediendo...” (1983)

Nunes, **CINEASTA** i **PENSADOR**. Neix el dos de febrer de 1930 al sud de Portugal, a la ciutat de Faro. Als dotze anys la seva família es trasllada a Sevilla. I quatre anys més tard arriben a Barcelona.

Nunes, durant la primera meitat dels cinquantes, **TREBALLA** quasi frenèticament en la indústria cinematogràfica barcelonina. I interpreta tots els papers possibles de l'auca: fa doblatge, actua com a extra, és secretari de rodatge, esdevé ajudant de direcció —i, ocasionalment, responsable de la direcció d'algunes seqüències— en la productora d'Iquino.

Nunes és un home de l'ofici. Quan realitza *Mañana...* (1957), la seva primera pel·lícula, començarà a **SUBVERTIR** tot allò que ha après. Ell no experimenta des del no-res; ho fa des de les entranyes del llenguatge. A partir d'aquí, es mou entre encàrrecs professionals i pel·lícules molt personals i insòlites en el panorama espanyol. El 1961 realitza *No dispares contra mí*, un relat policíac a la manera **NOUVELLE VAGUE**. Un any més tard adapta l'obra *Amedée ou comment s'en débarrasser* d'Eugène **IONESCO**, al Teatre Guimerà de Barcelona.

Nunes participa en la creació de l'**ESCOLA DE BARCELONA**. Ell s'avança a l'Escola amb *Noche de vino tinto* (1966). A pesar de no pertànyer a la “gauche divine”, a pesar de tenir problemes de finançament per a les seves pel·lícules, Nunes reivindica la capacitat de fer cinema lluny de la dictadura de l'argument.

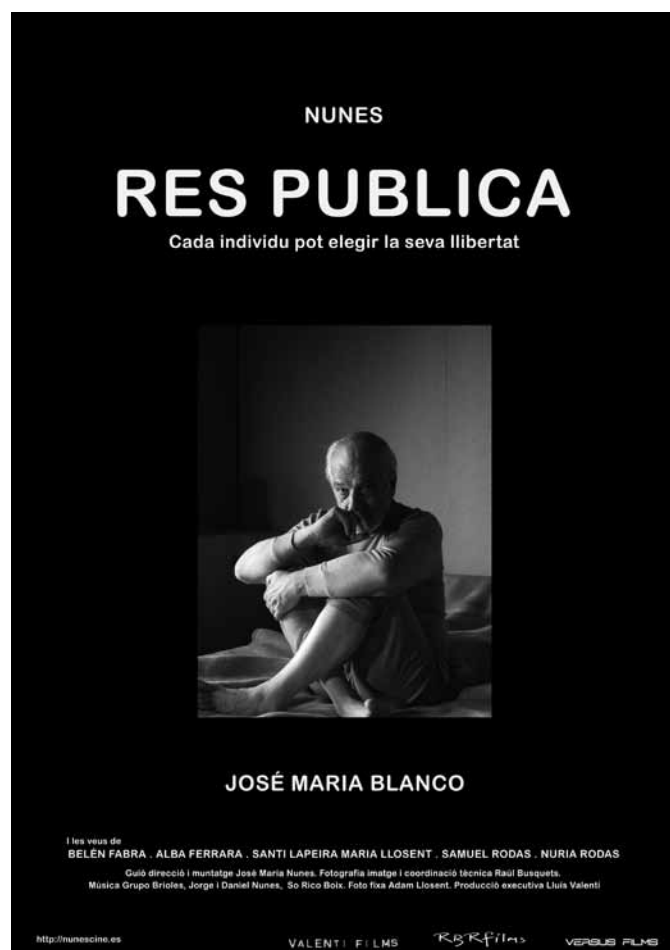
Nunes mantindrà el **RISC** creatiu i polític amb *Biotàxia* (1968) i *Sexperiencias* (1969), una de les pel·lícules més revolucionàries que van arribar a rodar-se a Europa. I a partir d'aquí farà pel·lícules d'experimentació, lliures i llibertàries, com el seu pensament: *Iconockaut* (1975), *Autopista A-2-7* (1977), *En secreto, amor* (1982) o *Gritos... a ritmo fuerte* (1984), entre d'altres projectes.

Nunes, de sensibilitat anarquista, creador incessant, farà les seves tres últimes pel·lícules en format digital: *Amigogima* (2000), *A la soledat* (2008) i *Res publica* (2010). El compromís estètic, el compromís ètic i el compromís polític fins al final. Nunes va morir el març del 2010.

Nunes és aquí, encara.

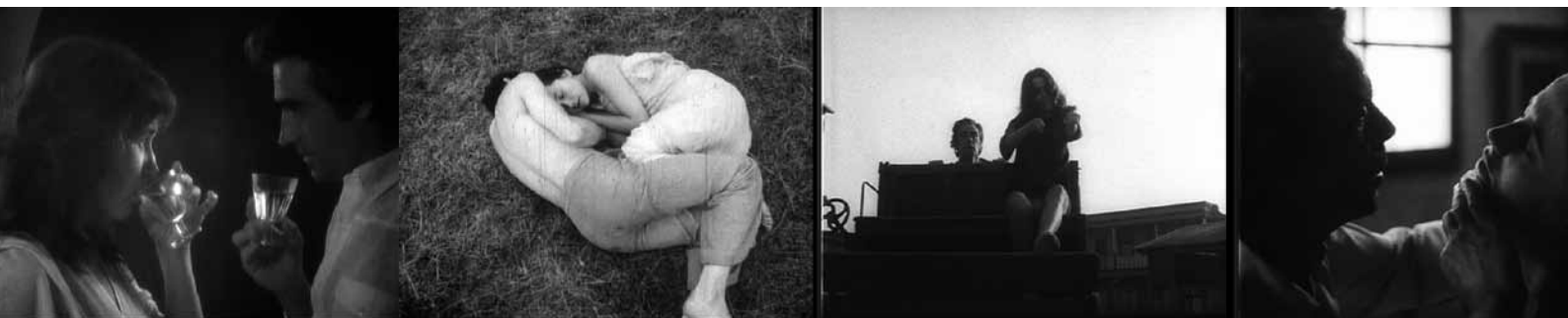
“Hola... lamento llegar tarde.” (1996)

**Textos provinents del volum editat amb motiu de l'exposició
Nunes Més enllà del temps.
Selecció de fragments de Joan M. Minguet**

A sí ocorre en *Sexperiencias* (1968) donde los sucesos políticos atronan obstinados a lo largo de toda la película. ¡Año fantástico en política!, decía Nunes. Un «año político» reflejado a través de primeros planos de diarios en los que aparecen destacados breves titulares, así como noticias subrayadas; y, también, a través de las imágenes, de los personajes, de los sonidos, y de las voces que forman el film. Sí, otra vez las voces. La conciencia. Una sinfonía inagotable.

Anize González García

En les posades en escena que prenen forma durant els rodatges, sovint caòtics, en paraules de José María Blanco, l'espai en el cinema de Nunes és abans que res una cosa mental. El parpelleig de les llums nocturnes de Barcelona a *Noche de vino tinto* tradueixen l'embriaguesa mística, els sons de metralladores fora de camp són suficients per inclinar la història (*Amigogima*, *Iconočkaut*), la repetició d'un pla en el qual una persona entra sobtadament en el camp per enderrocar-ne una altra, diu molt de la violència i l'agressió física (*Iconočkaut*). **Brice Castanon-Akrami**

No hace mucho vi *Sexperiencias* y debo decir que parece un film hecho ahora, de gran actualidad, tiene una estética parecida a la de los *indignados*, aunque menos rancia. Trataba esa película –como dijo Nunes– de analizar nuestra sociedad y sus problemas, “tanto en el orden generacional como político, el de los Derechos Humanos”. Es un film que está vivo, es increíble. **Enrique Vila-Matas**

Torrat de mala manera, Nunes baixava a empentes i rodolons les escales de l'edifici de Correus de Barcelona. Feia molt poc que ens coneixíem. Eren les onze del matí i, per primera vegada a la vida, carregàvem una càmera amb la intenció de gravar alguna cosa semblant a un documental. Nunes, però, no s'enganyava. Sabia que el seu cinema no tindria hereus directes, perquè era expressió de la seva personalitat més íntima i singular. **Isaki Lacuesta**

En definitiva, tots els personatges de Nunes deambulen per paisatges reals experimentant, mirant d'habitar-se, ja sigui en les velles tavernes i els carrers de Barcelona, en una casa deshabitada o fugint a les illes misterioses. Sempre hi ha la voluntat d'alliberar-se des d'una cultura dels marges, d'una lluita entre la infelicitat i l'alternativa, ja sigui l'amor, la col·lectivitat, el gest radical o el record pels amics que han fugit i neguen l'oblit. O sovint tot barrejat.

David Caño

“Todo está pasando siempre, todo está pasando ahora” era una de les coses que un podia escoltar sovint a les seves presentacions i debats. Aquesta repetició passava per aquesta estranya concepció del temps: la de l'etern present, futur i passat. Aquest pensament transhistòric volia connectar amb la intel·ligència del públic des de l'empatia, des de la convicció de que tu ets jo i de que ell és tu. De que la sensibilitat (anarquista) no s'entenia d'altra forma. “La sensibilitat anarquista és reconèixer-te en els altres”. **Julio Lamaña**

Noche de vino tinto és, doncs, una pel·lícula urbana perquè parla de nexes humans inacabats, que es neguen a cristallitzar, que s'estructuren a partir d'un desplaçament continu, amb aturades que –a la manera de les escenes d'un via crucis– jalonen una geografia sense marques ni límits definitius, en la que tot és fluctuant, aleatori i fortuït. **Manuel Delgado**

El primer recuadro nítido que tengo de él: mi padre entrando por la puerta después de casi un año en Francia, donde había ido a refugiarse en tiempos inciertos, que fueron aún más inciertos para nosotros. Eso, mi padre entrando por la puerta y abrazando muy fuerte a su madre, mi abuela, que emitía grititos ininteligibles y lloraba; mi padre abrazando a mi abuela, levantándola del suelo y dándole vueltas. Mi abuela era muy pequeña. **Jorge Nunes**

A *Mañana* hi ha un innocent que, encarnat per José Maria Rodero, fa de narrador i que s'adreça directament a l'espectador en una pel·lícula de fa seixanta anys. Aleshores pràcticament estava prohibit mirar els espectadors i tot just quatre anys abans la Mònica de Bergman s'havia atrevit a desafiar-los amb la seva mirada enigmàtica. Nunes, amant de la nit i del carrer, el mostra deambulant en una fantasmal Barcelona vella i portuària mentre va introduint-nos en històries de personatges marginals que, habitant la nit, tenen un desacord entre el desig i la realitat amb l'esperança vana que tot canviï en un «mañana» sempre llunyà. **Imma Merino**

L'any 1977 és la clau de moltes coses. És l'any de l'esclat públic del moviment llibertari després de la mort del general Franco. És l'any del Saló Diana, del míting de Montjuïc, de les Jornades Llibertàries. És l'any de la reorganització de la CNT i, paral·lelament, de la coincidència de les velles idees amb els corrents joves: el feminisme, l'ecologisme, el situacionisme, els moviments d'alliberament gai, la contracultura, la psicodèlia, el rock. És any de descoberta, d'acció i reflexió, de projectes. És any de recuperar el significat de les paraules, de posar-li nom i cognoms als companys, a les idees, als somnis. El 1977 també podria ser l'any que es troben José María Nunes i Lluís Andrés Edo, dos esperits germans en les idees llibertàries i en la vida. **Xavier Montanyà**

*Así te conocí. Tú: el cineasta ácrata
fatigando baldosas “rosa de Barcelona”
desde Sants a El Carmelo. El charlatán intrépido:
caricias de azafrán y ansias de bárbaro.*

Alejandro Montiel

Amb un talent precoç, i un ampli bagatge forjat a base d'anys de dedicació als més diversos oficis del cinema, Nunes aposta invariablement per la subjectivitat radical, la visió singular, la situació única i irremplaçable, darrera la càmera, davant la pantalla, en la vida en general. Les inquietuds, l'afany de ruptura, l'experimentació avantguardista, la pulsio llibertària, cada cop més explícita, conflueixen en un estil radical, independent, coherent, lúcid, autoalliberador. **Oriol Díez Ferrer**

Sus películas son intrigantes composiciones *jazzistas*, llenas de bucles, movimientos que serpentean por circuitos articulados al azar que forman jeroglíficos y arabescos. Como la música improvisada que tanto permea todas sus películas, el cine inconformista de Nunes es vanguardista y de vagabundeo, inconforme e informe; un cine que desafía y disiente de las formas tradicionales de hacer películas. **Steven Marsh**

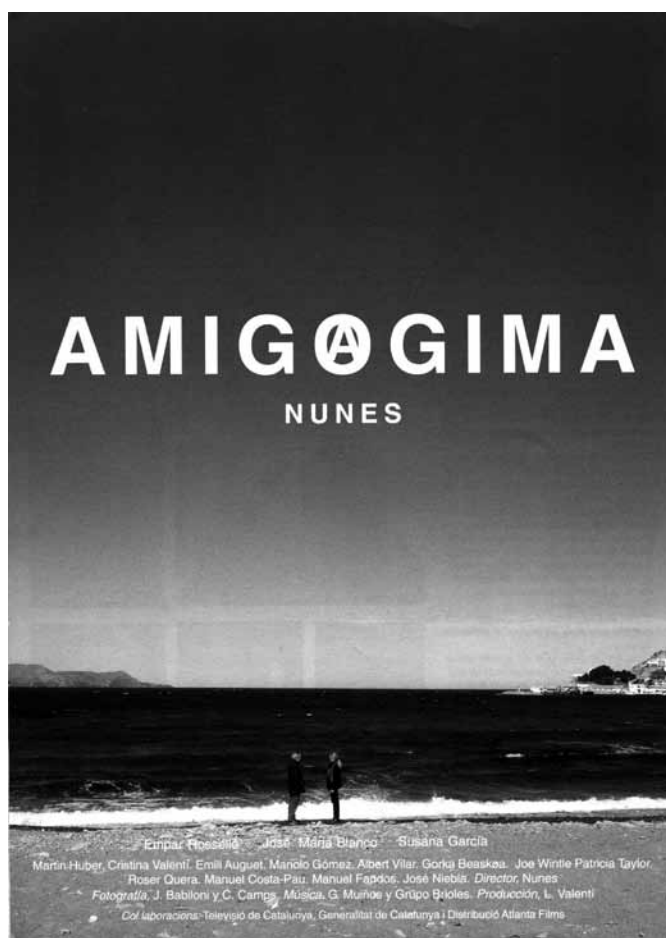
De nuevo (en *Gritos... a ritmo fuerte*) Nunes se anticipa mostrando el paternalismo ideológico e incluso lingüístico de la generación precedente, ese tiempo donde la épica de la militancia antifranquista se tornó eficacia en el poder, donde los antiguos conspiradores de cédulas trotskistas y maoístas abandonaron sus hábitos y recogieron condecoraciones en forma de cargos públicos o tribunas de opinión.

Valentín Roma

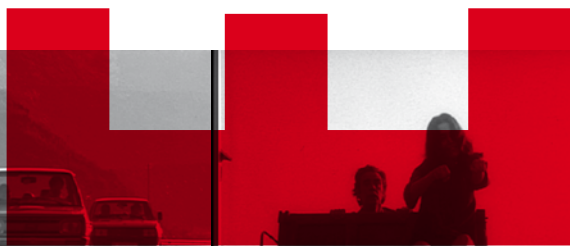

Allà el vaig veure per darrer cop, però a l'hora de retre-li a la Filmoteca de Catalunya l'homenatge que mereixia, amb Ramon Font vam decidir fer un muntatge de declaracions i entrevistes que retrataven al Nunes que tots havíem conegut i volíem recordar. El de les frases lapidàries, el de les teories esotèriques, el que somniava amb una utopia global. Aquell cineasta que havia aconseguit el miracle de que la seva millor pel·lícula era ell. **Esteve Riambau**

Te envolvía con una mirada penetrante mientras hablaba de libertad, de anarquismo y de un cine que jamás se ha de rendir ante la industria. Algo que hoy, como entonces, se hace pero ni se publicita ni se distribuye. Nunes me repitió en todas las ocasiones que me lo encontré, que el hombre cuando está limitado por unas estructuras legales que imposibilitan la creatividad no puede ser libre. Y que solo el hombre libre puede hacer un cine que sea arte, poesía y revolución. **Pepe Ribas**

S

Amb la col·laboració de:

FilmoTeca
de Catalunya

Arts Santa Mònica

Direcció

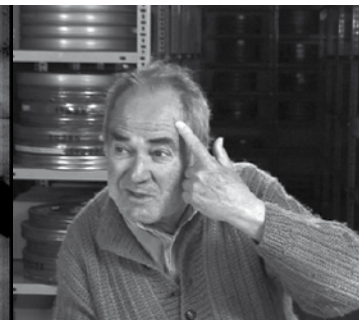
Director Jaume Reus

Exposicions

Coordinació general Fina Duran Riu

Edicions Cinta Massip/Susanna Álvarez Rodolés

Direcció tècnica Xavier Roca

Activitats

Coordinació general Marta Garcia

Relacions externes Alicia González

Coordinació audiovisual Lorena Louit

Àrea tècnica Eulàlia Garcia

Administració

Responsable de gestió Cristina Güell

Àrea d'exposicions Mònica Garcia Bo

Secretària de direcció Chus Couso

Comunicació

Coordinació general Jordi Miras Llopart

Web i xarxes socials Luis Villalón Camacho

Difusió Juanjo Gutiérrez

Exposició

Comissari Joan M. Minguet Batllori

Disseny gràfic Andreu Balias

Disseny muntatge Ignasi Cristià

Muntatge Gami SCP

Agraïments

Ateneu Enciclopèdic Popular, Jesús Atienza, Josep Maria Blanco, Mariona Bruzzo, Rosa Cardona, Enrique Cerezo (Video Mercury Sau), Manuel Cussó, Pepe Danquart, Oriol Diez Ferrer, Doris Ensinger, Montserrat Garrido Vivó, Ainize González García, Enrique Irazoqui, Xavier Juncosa, Isaki Lacuesta, Mariano Maturana, Xavier Montanyà, Manel Muntaner, Maite Ninou, Família Nunes Martínez, Nunes, Michael Schlömer, Wolfgang Stickel (Medienwerkstatt Freiburg), Begoña Soto, Lluís Valentí (Versus Films), Enrique Vila-Matas.

B 15185-2016

GRUNDIG

